

Josef Mühlberger Korzo

Nic, ale vůbec nic jsme nedodržovali tak přesně jako šestou odpolední. Ručičky hodin se dostanou do zvláštní konstelace, stojí v přímce nahoru a dolů a rozdělují kruh ciferníku na dvě stejné poloviny. Tato hodina byla Césarou v čtyřadvacetihodinovém rytmu našeho dne a byla přesně dodržována, protože člověk nedbá ničeho s takovou přesností jaké svého povyražení – nebo to nebylo povyražení, nýbrž dokonce něco jako povinnost?

Když se ona hodina přiblížila, nechali všichni početních úloh, byť byly sebetěžší a hrozilo nebezpečí, že je bude nutné začít znovu od začátku; nechávalo se uprostřed věty francouzské slohovky; album se známkami, jindy tak pečlivě opatrované, zůstalo otevřené; když člověk pracoval v zahradě, odložil rýč, aniž by otec kvůli tomu reptal – šestá hodina, to se vědělo a uznávalo, byla doba, kdy bylo neodkladně třeba vyrazit. Ať už bývalo tma nebo ještě světlo, ať přšelo nebo sněžilo, vydávali se všichni do města, utíkali, jestliže se zpozdili, jen aby na korzo, kterému jsme my mladí říkali buml, dorazili včas.

Korzo se odehrávalo na našem hlavním velkém náměstí, které – ač bylo obdélníkového tvaru – se nazývalo rynek. Korzovalo se na jeho horní, jižní straně. Tam se všichni dostavili úderem šesté a ve skupinkách po třech po čtyřech se procházeli sem a zase tam. “Všichni”: to jsme byli my mladí lidé, ale i naši mladí učitelé, úředníci, obchodníci, lékaři a advokáti a vůbec kdekdo z města, kdo tímto večerním korzem končival svůj den. Člověk tu potkal, koho potkat chtěl; chyběl-li ten či onen, postrádali jsme ho. Procházejíce se jsme v hovorech nechali doznívat den, jedny záležitosti byly dořešeny nebo jiné nadhozeny, člověk se s tím či oním poradil, vážně a důkladně se probíraly problémy, politické názory, vyměňovaly první pohledy, k tomu všemu dávalo to opakované setkávání příležitost. Nejedno milostný vztah, nejedno manželství tu bylo počato. Hovořilo se o ledaskom a ledasčem, ukojit zvědavost přinášelo radost, zlovolné řeči to ale nebyly; každý se tu mohl ukázat, byl rád viděn a brán, jaký byl. Když někdo o prázdninách nebo z jiných důvodů ve městě nebyl, dorazil na korzo o to raději, že zde našel vše jako dřív, potkal staré známé, poslechl si novinky a sám povyprávěl, co viděl a prožil. Korzo – to byla velká městská rodina.

Když přšelo, sněžilo a byla bouře, neprocházeli se lidé venku, ale v prostorném podloubí, které se tu nahoře nazývalo Dlouhé podloubí. Podle nepsaného, ovšem přísně dodržovaného ceremoniálu se promenovalo mezi Meinlem a hlavní trafikou sem a tam, nikdy za tuto hranici, pak se všichni otočili, takže se korzo – ať už v podloubí nebo před ním, – pohybovalo ve dvou opačných proudech. Pokud se korzo schovalo pod podloubí, byla velká okna Bílého koníčka ještě nápadnější součástí tohoto malého divadla světa. Za okny hotelu seděly dámy končící odpolední kafičkovou společnost a továrníci a honorace u první večerní sklenky, dívali se na kolemjdoucí jako z operní lóže a kolemjdoucí se pozorovali, jako by seděli na rozzářeném jevišti.

Korzo bylo ukazatelem času nejen v rámci dne, ale během roku. Zde jsme prožívali střídání dne a večera, sněhových metelic a tepla jara, vlídné

podzimní večery, prodlužování dne. Trůny padaly a říše se hroutily, ale korzo tu bylo dál. Když se osud trůnu habsburského naplnil a vláda nad městem přešla z Vídně do Prahy, vyměnily si pomník císaře Josef II. a busta básníka Uffo Horna svá místa, básníkovu bustu z městského parku postavili na podstavec císařův; korzo se vlnilo kolem básníka tak, jako se dříve vlnilo kolem císaře. Kašna s Krakonošem a jeho trpaslíky mohla zůstat, starý morový sloup také, a Krkonoše pokukovaly mezi dvěma řadami domů po proudech promenujících, bělaly se ještě, když už korzo opanovaly nové velikonoční šaty a světlé obleky, jako by na vycházku vyrazily květiny.

Tak přesně jako šestá hodina začátku korza byl dodržován i konec korza po sedmé. Když hodina odbila – nejprve jasně z věžičky radnice a pak temně, s malým zpožděním z věže městského kostela, ruch jako mávnutím kouzelného proutku ustal, jako když poryv větru odfoukne staré listí z ulice. Voda v Krakonošově kašně se po doznění pestré směsice hlasů, brebentění a klevetění v nastalém tichu, které ovládlo jakoby vymetený rynek, zase dostala ke slovu.

Neděle platila i pro korzo, o to toužebněji bylo očekáváno v pondělí, kdy se obnovila stará pospolitost. Bylo co vyprávět, jako kdyby se lidé dlouho neviděli.

Korzo bylo hodinovým strojkem života města a o vlídné šesté hodině večerní se nalevo a napravo otevřela dvířka, vystoupili z nich postavičky, přešly, uklonily se a zase zmizely. Mladí lidé občas na nějakou dobu zmizeli, odešli studovat nebo se poohlédnout po práci a nasbírat zkušenosti v cizích krajích, zůstali tam kolikrát mnoho let, ale hned první den po návratu se zase objevili na korzu, jako by tam byli naposled včera, zapadli mezi staré známé – tady se uzavíral kruh života. Nebo usedli z bíle prostřených stolů za okny hotelu a pozorovali dorůstající mládež, ke které se připojily jejich děti. Možná bych tam seděl také já, který ve svém mládí zameškal více hodin výuky než hodin na korzu, seděl bych tam teď, kdyby vše bývalo neskončilo. Co trvalo odnepaměti – a nikdo si nedovedl představit, že to tu jednou nebude –, přece jen skončilo. A s korzem vzal za své i určitý způsob života.

Jak to skončilo? Ze dne na den.

Jednoho dne na podzim 1938 se tlačilo na rynku plno lidí. Vpředu stály řady nehybných mužů v černých uniformách, z nichž některé bylo vidět i na balkonu radnice. Ale i ti vypadali strnule a bez života. Trvalo to hodinu, dvě hodiny, aniž by se někdo pohnul. Bylo to děsivé jako stát nad otevřeným hrobem. Čekalo se tu na pohřební průvod prominentního mrtvého? Najednou zazněla ryčná pochodová hudba, dav se rozeřval, jako by mu šlo o život, ale byl to pozdrav tomu, na kterého čekali. Kdo to byl? Mohl to být on? Byl snad, jak tak sám pochodoval rovněž v černé uniformě před první řadou, víc než jen předzvěstí? Ne, po něm už nikdo nepřišel a za několik minut skončilo to, na co se hodiny čekalo. Co však byly pročekané hodiny proti možnosti spatřit a pozdravit posla nové doby? Ten posel byl nenápadný plachý muž, malý a štíhlý, s bledou tváří a na nose mu visel cvikr. Na hlavě měl naraženou obrovskou válečnou přilbu.

Toho večera se korzo nekonalo; i další večery zůstalo na rynku prázdno. Prý nová doba takovou vlídnou ledabylost trpět nebude. Spíš ale

bylo pravdou, že doba po skončení práce byla obětována jiným službám a povinnostem. Snad bylo naše korzo skutečně vlídná ledabylost, jakýsi kousek starého Rakouska, zachovaný navzdory všem proměnám společnosti. Rakousko převzalo korzo od Teršťanů a Veroňanů nebo Miláňanů a lpělo na něm jako na starodávném kultu.

Ty služby a povinnosti nevedly k ničemu dobrému, stály mnoho lidí život, těm, kdo přežili, přinesly bolest a utrpení, které by od nich vlídná ledabylost nikdy nevyžadovala. Až nakonec ten, po jehož návštěvě korzo vzalo s konečnou platností za své, bloudil Lüneburským vřesovištěm, už bez válečné helmy, místo cvikru si nasadil sluneční brýle a pod paží měl motouzem převázanou krabici jako my všichni, a ani on, ani my jsme nevěděli, kam jít. Lišili jsme se od něj jen tím, že jsme v ústech neschovávali ampuli s jedem, nýbrž jsme měli hlad a žízeň, kterou mohla utišit jen jiná doba, než která do našeho města dorazila s ním. A stýskalo se nám po domově; museli jsme spolknout tuto hořkou pilulku: nesmět se vrátit domů.

Říká se, že se staré víno ve sklepech v sudech probouzí, když venku raší výhonky vinné révy. Někdy, když ručičky hodin ukazují v přímce nahoru a dolů a půlí kruh ciferníku na dvě stejné poloviny, mám dojem, že musím uprostřed věty odložit plnicí pero – ale ne! Ta zkáza se už nedá odstranit – je konečná. Klidně si ručičko spěchej dál přes šestou; nemohu ti to mít za zlé, že nemůžeš jít tak rychle, jak si to přeji.

*Povídka **Korzo** je součástí vzpomínkové knihy Josefa Mühlbergera nazvané **Kde jsem byl doma**, kterou v roce 2009 vydala Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal. Z němčiny přeložil Zdeněk Mareček.*